

Posudek bakalářské práce

Autorka:	Petra Petříková
Název:	Zahradní terapie. Možnosti využití pro seniory s demencí.
Studijní obor:	Pastorační a sociální práce
Posudek zpracovala:	PhDr. Hana Janečková PhD., katedra pastorační a sociální práce ETF UK, vedoucí práce

Práce se věnuje zahradní terapii, která představuje jednu z inovativních metod aktivizace seniorů. Cílem práce bylo zjistit, zda je vhodné nabízet a využívat zahradní terapii nejen běžnou populaci starších dospělých, ale zda má své místo i v práci s lidmi s demencí a jaká jsou zde úskalí. Cílem také bylo najít propojení zahradní terapie s jinými aktivizačními programy.

Po obsahové stránce má práce racionální a logické uspořádání. V teoretické části se autorka věnuje nejprve problematice života s demencí a poté tématu zahradní terapie, kterou nazírá z pohledu pracovníků pobytové služby domova se zvláštním režimem a služby denního stacionáře. Praktická část systematicky popisuje a hodnotí deset programů zahradní terapie navržených autorkou v Domově pro klienty s demencí a v Denním stacionáři, kam dochází velmi heterogenní klientela. Hodnocení zahrnuje jak přínosy, tak zejména bariéry a úskalí uplatňování prvků zahradní terapie při aktivizaci seniorů. Součástí bakalářské práce je i vize do budoucnosti, která souvisí s plánováním rozvoje zahrady s prvky zahradní terapie v Domově sv. Anežky České v Berouně, včetně potřebných úprav a přípravy zahrady pro tuto aktivitu. V této praktické části své práce autorka potvrdila, že se jí cíle bakalářské práce podařilo naplnit - ověřila v praxi, že zahradní terapie představuje smysluplnou aktivitu pro klienty s demencí.

Ve své bakalářské práci studentka především popsala svoji zkušenost objevování práce se zahradní terapií a poznávání jejích možností při začleňování lidí s kognitivní poruchou i bez ní do integrované aktivizační skupiny. Prověřila a popsala motivační potenciál zahradní terapie a další pozitiva tohoto specifického přístupu. Teoretická část je velmi dobře zpracována, opírá se o relevantní a hodnotné odborné zdroje včetně zahraničních. Je psána svěžím, kultivovaným odborným jazykem s ojedinělým výskytem gramatických chyb (s. 53, 54 nebo s. 76 - rozmístily a podívali se; 79 - houby, které by mohli, podobně s. 92). Autorka se zde věnuje problematice stáří a tématu demence. Podrobné zpracování kapitol věnovaných zahradní terapii včetně její dávné historie svědčí o hlubokém zájmu studentky o obor zahradní terapie. Cenný je přehled o stavu zahradní terapie a tzv. green care v zahraničí i u nás a informace o možnostech vzdělávání v tomto oboru.

Ke slabším místům bakalářské práce patří snaha autorky porovnávat sociální práci a zahradní terapii. Zde klade oba obory jakoby vedle sebe a hledá, v čem se podobají a v čem jsou jejich odlišnosti, jakým způsobem se navzájem ovlivňují. Přitom zahradní terapie - práce na zahradě a práce s rostlinami, aktivity využívající kontakt člověka s přírodou a prostředím – představuje jednu z metod sociální práce, pomocí kterých sociální práce naplňuje svoje cíle. Podobně je zahradní terapie využívána v pedagogice, v psychoterapii, ve zdravotnictví, v sociální péči. Je také škoda, že autorka na s. 47 a 48 lépe nepropojuje různé terapie a koncepty péče o lidi s demencí se zahradní terapií, kterou lze využít v každém z nich (např. zahradnické aktivity vyvolávají vzpomínky na mládí, doteky různých přírodních materiálů jsou významnou bazální stimulací, ergoterapie může využívat květin nebo hlíny apod.).

Výstupy praktické části bakalářské práce lze považovat za metodickou příručku, kde čtenář nalezne doporučení týkající se počtu osob a ročního období, seznámí se s možnými účinky, obtížností i časovou náročností aktivity, nalezne zde přesný popis potřebného materiálu i samotný postup, jeho přínosy a možné bariéry. Praktická část obsahuje též autorčiny návrhy na úpravu zahrady při Domově sv. Anežky České pro účely pobytu a využití osobami s demencí, a to na základě studia odborné literatury i vlastní intuice. Tato část práce je velmi cenná a rovněž svědčí o zájmu autorky o zahradní terapii a její tvořivé a

účelné uplatnění. Velmi dobře působí doplnění textu ilustrativními fotografiemi z vlastního archivu autorky.

Problematická místa:

Na s. 13 autorka je nesprávně interpretován Kalvach, který na citovaném místě nehovoří o „obdobích stáří“, nýbrž o sociální periodizaci celého života (není zvykem zařazovat období dětství mezi „období stáří“). Na s. 25 a 26 se dvakrát opakují stejná fakta z historie zahradní terapie v ČR. Na s. 32 je odstavec nadepsaný „Formy Green Care“, ale uvedené body jsou poněkud nesourodé a neodpovídají chápání výrazu „forma“ (tvar, podoba, druh), např. v prvním bodu není jasné, o kom je zde řeč, protože pedagogický rozvoj se týká pedagogů, nikoli klientů. Také rozlišení forem zahradní terapie v kapitole 2.7 není naprosto přesné. Formulace na s. 35, že „zahradní terapie zasahuje do různých společenských věd“ není příliš výstižné. Vhodnější by bylo říci, že zahradní terapie čerpá a spojuje v sobě několik vědních i prakticky zaměřených disciplín. V kapitole o sociálních službách uvádí autorka mylné tvrzení, že sociální služby nemohou být provozovány jako živnost. Opak je pravdou. Je třeba rozlišovat registraci sociální služby a právní subjektivitu poskytovatele této služby. Není správné užívání pojmu stařecká demence (s. 49), jde o zastaralý, neoficiální, stigmatizující název, pod kterým se ve skutečnosti neskrývá žádná diagnóza.

Jako problematické vnímám také to, že autorka při popisu jednotlivých aktivit uplatňuje některé stereotypy o tom, co je vhodné pro muže či ženy, co zvládnou lidé s menším či větším postižením demencí či předpoklady o tom, co všechno budou lidé dávat do úst nebo jaké nástroje mohou či nemohou používat s ohledem na bezpečnost. Namísto toho je důležité zdůraznit individualizaci při jakékoli činnosti, vazbu na životní příběh a orientaci na člověka, jeho možnosti a přiměřenou míru podpory. To se autorce v ojedinělých případech daří, když píše např. „Do této aktivity zapojuji i klientky s pokročilou demencí, které **sedí s námi** u stolu nebo jsou napoložované v geriatrickém křesle“ nebo „Nechám je vnímat vůni z teplých mýdel“ nebo „Pro klienty s pokročilou demencí můžeme program upravit tak, aby z altánu dobře viděli na zahradu a zároveň **byli součástí dění** okolo stolu“. Takovýto postoj lze samozřejmě uplatnit při každé z popisovaných činností. Roli pozorovatelů je třeba ve skupině podpořit jako důležitou a začleňující.

Závěr:

Práce se zabývá problematikou zahradní terapie a jejím uplatněním při aktivizaci lidí s demencí. Autorka prokázala dobré teoretické vybavení a výraznou schopnost prakticky využít své znalosti při aktivizaci seniorů s demencí i bez demence. Svě znalosti a zkušenosti dobře integruje do praxe v sociálních službách. Její vnímání zahradní terapie v kontextu sociální práce by zasloužilo hlubší kritickou reflexi.

Práci Petry Petříkové **doporučuji k obhajobě** a navrhuji její klasifikaci **známkou B**.

Otázky a náměty k přemýšlení:

1. Jakým způsobem lze využívat zahradní terapie v sociální práci, jaké zde má cíle?
2. Uveďte prosím, jaký potenciál vnímáte v uplatňování zahradní terapie u lidí s demencí.
3. Vysvětlete, jak můžete propojovat zahradní terapii s přístupem zaměřeným na člověka.
4. Na s. 40 píšete, že „vždy by bylo dobré znát diagnózu klienta“. Je pro uplatnění zahradní terapie skutečně vždy nutné znát diagnózu klienta? A je to možné?
5. Uveďte více fyzických činností v rámci zahradní terapie, které podporují a posilují fyzickou kondici klienta. Uvádíte pouze úpravu cest, vchodů a úpravu bariér.
6. Jakou roli při sestavování plánu zahradní terapie může sehrát reminiscence nebo biografie klienta? Mohly by přístupy a způsoby práce v reminiscenci přispět ke zvýšení motivace při aktivizaci klientů?
7. Jak by se při tvorbě kakodem dalo využít spolupráce lidí bez demence a s těžším stupněm demence. Přemýšlejte o tom, jak při zahradní terapii zapojit všechny klienty a využívat spolupráce ve skupině účastníků. Jak můžete zařídit, aby nikdo nebyl neúspěšný? Jaký je důvod toho, že všichni klienti mají při práci s hlínou na rukou rukavice? Někteří se možná rádi hlíny dotýkají přímo.